

УДК 159.923

Катерина Ігорівна Маравська,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

ОСОБИСТІСНА ТА РОЛЬОВА НОРМАТИВНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНО-НОРМАТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ КУРСАНТІВ ВНЗ МВС УКРАЇНИ

Процес підготовки майбутніх правоохоронців відповідно до обраного напрямку або спеціальності – складний та багатограний. Він включає не тільки відбір змісту, організацію освітньої та освітньо-професійної діяльності, пошук найбільш ефективних технологій, але й формування особистісних характеристик, певних компетенцій, передбачених державними стандартами. За період навчання майбутні правоохоронці повинні оволодіти знаннями, уміннями та компетенціями, необхідними для професійної діяльності, ототожнювати себе із професією, з особистістю професіонала, яка спроможна вирішувати відповідні задачі.

В часи реформування системи МВС України, коли відбувається перехід від «старої» міліції до «нової» поліції, у суспільстві відбувається трансформація суспільної думки про особистість сучасного правоохоронця. Поряд із старим уявленням про корупційну особистість колишніх міліціонерів існує надія, що образ нового поліцейського являтиме собою сукупність найкращих морально-ділових та професійно-ділових якостей особистості професіонала.

Безперечно, так воно і має бути. І ці якості повинні бути сформовані тільки під час навчання у вищому навчальному закладі МВС України. Неприпустимим є набір до органів Національної поліції осіб, які навіть не мають уявлення про правоохоронну систему, не мають вищої юридичної або психологічної освіти, мають низьку моральну культуру, не мають навичок спілкування з людьми, поведінки у конфліктних ситуаціях, не застосовуючи при цьому спецзасобів, та приходять на службу тільки для того, щоб отримати моральне задоволення, щоб «піднятися в очах» серед свого колишнього оточення або для вирішення своїх особистих потреб.

Особистість професіонала майбутнього поліцейського формується під впливом багатьох факторів. До зовнішніх факторів можна віднести систему освітньо-професійної підготовки у вищому навчальному закладі МВС України: чіткий погодинний розпорядок дня, постійний контроль навчального процесу, поведінки курсантів тощо. Разом із зовнішніми факторами існують і внутрішні фактори, які залежать від позиції, яку займає особистість курсанта в структурі взаємодії із соціумом, мікросередовищем навчальної групи, із батьками, від рівня її активності. Одним із таких факторів можна вважати нормативність поведінки.

Проблему нормативності в психологічній науці розглядали багато авторів, зокрема М. Є. Веракса, Л. С. Виготський, М. Ю. Кондратьєв, Н. А. Корзинкина, О. М. Леонтьєв, Л. Ф. Обухова, О. К. Пашенко, А. В. Петровський. В цілому визначено, що нормативність поведінки – поняття, яке включає знання соціальних норм, їх прийняття та дотримання у своєму житті та діяльності.

На думку П. А. Сорокуна, поведінка має нормативний характер та регламентується не нормативними завданнями, а законами, моральними нормами, звичаями та традиціями, які існують у суспільстві [1, с. 65].

В. Л. Васильєв зазначає, що нормативна поведінка особистості характеризується певними психологічними особливостями та закономірностями. Вона розгортається в соціальній проблемній ситуації, їй притаманні складні сполучення свідомих та несвідомих компонентів та рівнів психічної діяльності, включає процеси вироблення та прийняття нормативних рішень, складні психічні операції та дії з нормами як умовами нормативної задачі та поведінки [2, с. 112].

Дуже складно визначити межі нормативної поведінки, оскільки немає загальних критеріїв та показників нормативності поведінки, вони мають розроблюватись в залежності від специфіки конкретної діяльності людини в конкретних її умовах.

Щодо питання нормативності поведінки курсантів ВНЗ МВС України, воно нерозривно пов'язано з умовами їх освітньо-службового середовища.

По-перше, питання нормативності поведінки пов'язано із зовнішніми, «об'єктивними» чинниками, а саме тим, як поведінка

співвідноситься із цілями діяльності. Так, курсанти повинні вірно розуміти та сприймати, адекватно емоційно реагувати та правильно виконувати основні (нормативні для них) завдання. В такому випадку нормативною буде вважатись поведінка, яка призвела до правильного вирішення цих завдань (навчальних та службових).

По-друге, можна передбачати існування певної «особистісної нормативності» курсанта ВНЗ МВС України. Її показником ймовірно виступають ставлення курсанта до себе самого та людей взагалі («особистісна нормативність» як результат соціалізації до вишу), до виконуваної ролі та обов'язків («рольова нормативність»). У підсумку, професійно-нормативна поведінка буде визначатись балансом між цими тенденціями.

Особистісна нормативність означає не тільки прийняття курсантами соціальних норм, але й те, що вони стають їх внутрішніми нормами, які вони захищають та відстоюють, вони стають їх життєвими принципами, визначають їх поведінку та вчинки. Особистісна нормативність – це певна сукупність рис, які є спільними для членів соціуму і визначають міру соціалізованості індивіда. Вона певною мірою корелює із самоконтролем, вольовими рисами характеру, стійкістю установок і принципів тощо.

Починаючи із проведення табірнього збору, курсантам перших курсів вищих навчальних закладів МВС України надають початкових знань із спеціальної та загальновійськової підготовки, фізичного загартування, формування психологічної стійкості та готовності до служби в органах Національної поліції України. Головними завданнями є формування в курсантів поваги до своїх колег, командирів; роз'яснення проблем службового та неслужбового спілкування, причин виникнення та шляхів подолання конфліктів у колективі; формування розуміння необхідності виконання статутних вимог щодо дисципліни та організованості, носіння встановленої форми одягу тощо.

Можна виділити такі чинники формування нормативної, з точки зору ролі, поведінки курсантів вищих навчальних закладів МВС України: навчання та виконання господарських робіт згідно з затвердженим розпорядком дня та окремими графіками, несення служби у добових нарядах (чергування в адміністративних будівлях, в учбових корпусах, на курсах, у їдальнях, на контрольно-пропускних пунктах ВНЗ відповідно до встановлених

вимог), пересування територією навчального закладу під час навчальних занять у складі строю, ходьба стройовим кроком, виконання військового вітання до осіб молодшого та старшого начальницького складу, дотримання субординації у статутних відносинах, участь в різноманітних тренінгах з вирішення життєвих ситуацій, носіння однострою поліцейських під час навчання та участі у охороні публічної безпеки та порядку тощо. Це – складові формування рольової нормативності поведінки.

Більша кількість курсантів успішно переживає адаптаційну кризу, засвоює елементи рольової поведінки та ставлень, що виражається в осмисленому прийнятті норм, вимог та правил. Поведінка інших – ситуативна та імпульсивна, потребує контролю та додаткового впливу. В такому випадку можна говорити про існування конфлікту між особистісною та рольовою нормативністю.

Список бібліографічних посилань

1. Сорокун П. А. Основы психологии. Псков: ПГПУ, 2005. 312 с.
2. Васильев В. Л. Юридическая психология. 6-е изд., перераб. и доп. СПб.: Питер, 2009. 608 с.

Одержано 17.04.2017

*

УДК 342(659)

Костянтин Вікторович Меліхов,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

ПРАВОВІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРЕС-СЛУЖБИ

Прес-служба державної установи – це окремий відділ, головна мета якого полягає у своєчасному та правдивому висвітленні діяльності державної установи та підтримці доброзичливих зв'язків із засобами масової інформації та громадськістю.

Державні структури користуються своїми інформаційними, комунікативними можливостями найбільш повно, якщо посиляються на власні служби зв'язків із громадськістю, що покликані забезпечити стійку і цілеспрямовану інформаційно-комунікаційну діяльність, від якої головним чином залежить ефективність всього управлінського процесу.